

strija, in razmeroma zelo velik procent industrijskih delavcev. Tako je bila v preteklosti 1/3 vse avstrijske industrije skoncentrirana v Dunajski kotlini, a danes samo še 1/6. Nagla izraba alpskih voda je močno preusmerila razvoj industrije. Tako se je pričela preobrazba zapadnih provinc v industrijsko pokrajino, ki je bila pred letom 1938 popolnoma odvisna od kmetijstva.

V Vorarlbergu je od leta 1939 nastalo 50 novih podjetij, v katerih je zaposlenih že dvakrat toliko ljudi kot pred vojno. To so nove metalurgične in tekstilne tovarne.

Podobno velja tudi za Tirolsko. V spodnjem delu reke Inn, kjer se grade nove hidrocentrale, so nastale nove kemične tovarne, strojna tovarna v Hallu in industrija stekla.

[Močan porast industrijskih podjetij kaže Salzburško, predvsem v gorskih dolinah kot St. Johann in Saalfelden, nekoliko severneje od nove kaprunske hidrocentrale. Tu se je število industrijskih zaposlencev celo potrojilo. Temeljite spremembe so nastale v Zgornji Avstriji. Med vojno zgrajeni gigantski obrati železa in jekla v Linzu imajo nekaj največjih plavžev in jeklarn v vsej Evropi. Skupaj z moderniziranimi plavži in valjarnami na Štajerskem (Donawitz, Leoben) bo postala Avstrija ena važnejših proizvajalcev jekla v Evropi. Velike važnosti so dušični obrati blizu Linza, ki so prav tako eni največjih v Evropi. Ob reki Inn, kjer se sedaj gradi nova hidrocentrala pri Braunanu, je v Ranshofnu že med vojno nastala nova tovarna aluminija, ki predeluje uvoženi boksit predvsem iz ZDA. Njena produkcija pa ne izkorišča vse zmogljivosti tovarne, kajti primanjkuje ji elektroenergije. Že danes predeluje tovarna več aluminija, kot ga Avstrija potrebuje. Zato bodo velik del proizvodnje izvažali. Po dograditvi hidrocentrale bo tovarna delovala s polno kapaciteto in bo porabila več elektroenergije kot vsa Dunajska kotlina skupaj. V Spodnji Avstriji so v zvezi s pridobivanjem nafte nastale že močne rafinerije nafte na Dunaju.

Tudi gozdarstvu in kmetijstvu se danes posveča velika pažnja. (Gozd pokriva 37% celotne površine). Kljub vojnemu opustošenju produkcija lesa po vojni narašča. Do druge svetovne vojne je

Avstrija izvažala les kot polfabrikat, sedaj pa predeluje les v dokončne produkte, ki jih izvažajo (pohištvo, celuloza, papir). S tem se je struktura lesnega gospodarstva močno izpremenila in zavežma vedno večji delež v narodnem dohodku.

Od leta 1918—1938 je Avstrija skoraj 3/4 potrebne hrane proizvajala doma, toda druga svetovna vojna je s svojim opustošenjem kmetijstvo uničila. Po vojni se je pričela obnova kmetijstva s pomočjo raznih organizacij, ki jih podpirajo ZDA. Avstrijsko prehranbeno gospodarstvo pa se skuša popolnoma osamosvojiti. Da bi to doseglo, so se pričela obnovitvena dela predvsem z izboljšanjem in namakanjem zemlje. Tako skušajo pridobiti še 15% obdelovalne površine. Po končanih obnovitvenih delih se bo Avstrija lahko sama preskrbovala s hrano in bo s tem denar, ki ga troši za nakup hrane, lahko porabila v kaki drugi gospodarski panogi. S tem se bo zmanjšal tudi problem stalnega padanja kmečkega prebivalstva, ki je od leta 1937 do 1950 padlo za 12%.

S povečanjem električne energije si je Avstrija postavila za cilj, izboljšanje svojega položaja tudi v prometu. Njen glavni cilj je elektrificirati čim več železniških prog, saj bo s tem uvoz premoga veliko manjši. Elektrifikacija glavne proge od Linza do Dunaja je že v teku. Prav tako je važna modernizacija cestnega in vodnega omrežja. Projekt za zgraditev kanala med Donavo, Moravo in Odro je poleg projektov za zgraditev kanalov med Donavo—Neckar—Ren ali Donavo—Labo eden najvažnejših. S tem bo postala Donava vodna pot prve vrste. Dvomljivo je, če bo ta projekt možno izpeljati v razdeljeni Evropi, toda jasno je, da bo zveza Donave z drugimi evropskimi vodnimi potmi potrebna tako za ostali kontinent, kot za Avstrijo samo.

Ta vzpon avstrijskega gospodarstva pa je le v manjši meri zasluga Avstrijcev. Je tem bolj zasluga velikanskih sredstev, ki jih je Avstrija prejela v okviru Marshalovega načrta in ostale pomoči iz inozemstva. Od skupnih povojnih investicij v Avstriji v vrednosti 30 milijard šilingov je odpadlo na ameriško pomoč 22 milijard. Po letu 1948 je pomoč v glavnem prenehala, vendar je bilo tedaj avstrijsko gospodarstvo že sposobno razvijati proizvodnjo iz lastnih sredstev.

LOJZE GOSAR

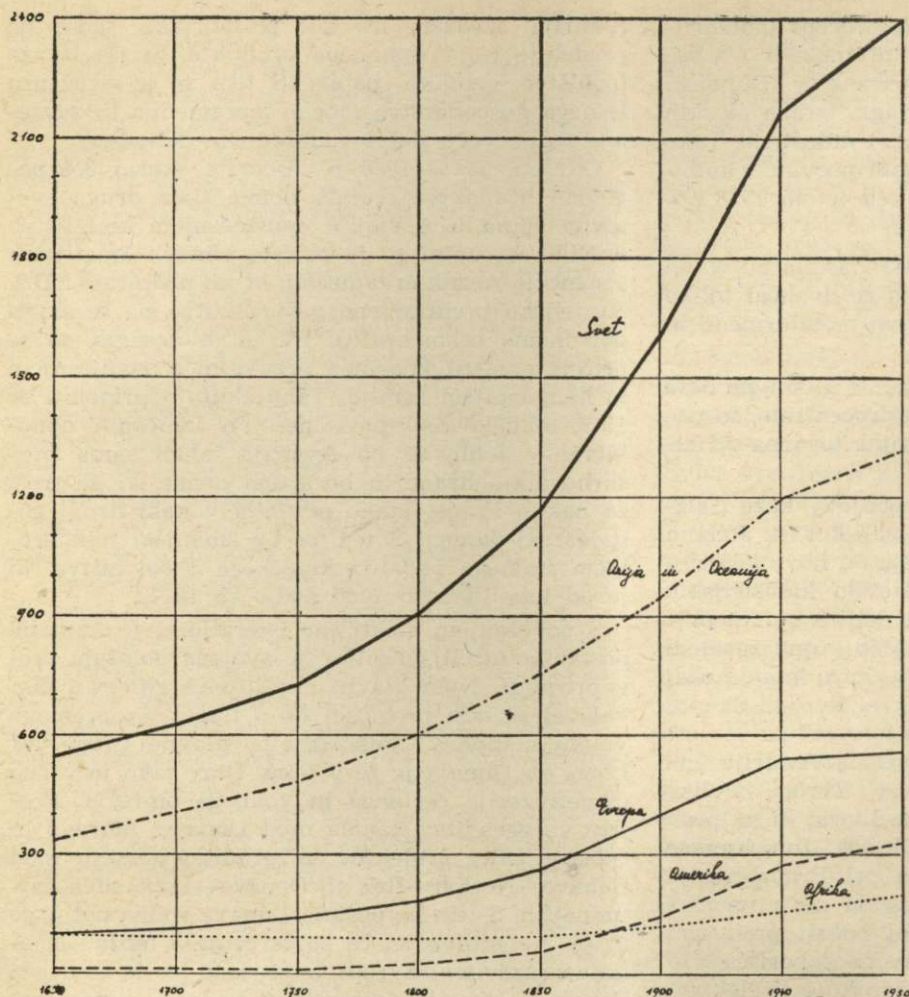
Vprašanje prehrane v svetu in preobljudenost

Število prebivalstva na svetu stalno narašča. Vsako uro je 3000, in vsak dan 70.000 ljudi več. V zadnjih treh stoletjih se je število prebivalstva za 4,4 krat povečalo: od 545 v letu 1650, je naraslo na 2400 milijonov v letu 1950. Natančnejšo sliko o naraščanju prebivalstva na svetu vidimo iz naslednjega diagrama:

Hitrost naraščanja števila prebivalstva je vedno večja. Nova sredstva za borbo proti škodljivcem (mrčes, bakterije, bacili, virusi), novi izsledki biologije in kemije varujejo človeka pred boleznimi

in mu podaljšujejo povprečno življenjsko dobo. Razumljivo je torej, da se pojavlja vprašanje, ali je mogoče proizvajati dovolj hrane, ne samo za izboljšanje preskrbe sedanjega prebivalstva, ampak da bo tudi primerna in zadostna naraščajočemu številu prebivalstva. Dejstvo je namreč, da je več kot 2/3 ljudi na svetu pomanjkljivo hranjenih, kar je pglavitni vzrok socialnih nemirov in slabe produktivnosti dela (Memo, FAO, july 1953).

Rast prebivalstva na svetu od l. 1650 do 1950
(v milijonih)

Glede na različen značaj dela lahko rečemo, da se potrebe po kalorijah večine ljudi vsaj v zmerno-toplih deželah gibljejo med 2400 in 4000 kalorij za moške in 1700 in 2900 za ženske. Prav tako se spreminja potrebna množina kalorij z različno temperaturo okolja. Če vzamemo, na primer, za osnovo 10°C povprečne letne temperature, vidimo, da se potrebe po kalorijah moškega ali ženske za vsakih nadaljnjih 10°C povprečne letne temperature nad osnovno temperaturo (10°C), za 5% zmanjšajo, za vsakih 10°C povprečne letne temperature pod osnovno temperaturo, pa se za 5% povečajo.

Po podatkih FAO, ki obsegajo okoli 70% vsega prebivalstva, je razvidno, da pride v prehrani 400 milijonov ljudi povprečno na dan več kot 2500 kalorij na osebo, prehrana 1.300.000.000 ljudi pa ne dosega te količine kalorij.

Postavljeni smo pred dejstvo, da površine zemlje ne moremo povečati, število prebivalstva na nji pa stalno narašča. Mnogo je bilo precenjevanja, koliko ljudi bi lahko živelo na zemlji. Vse te cennitve pa kolebajo od izrazito pesimističnih do optimističnih napovedi.

Posebno značilno za dejansko stanje pa je naslednje: kljub temu, da bi proizvodnja prehran-

benih sredstev na svetu lahko še neizmerno narasla — za to odkrivajo znanstveni izsledki vedno nove možnosti — se vedno dogaja, da tisoči ljudi umirajo za lakoto. Medtem, ko nekatere dežele ne morejo svojih pridelkov prodati, trpi prebivalstvo drugih dežel pomanjkanje prav takih pridelkov in strada.

Nekatere dežele nudijo s svojim naravnim bogastvom prebivalstvu možnost, da se razmeroma lahko preživlja, bodisi neposredno z obdelovanjem zmlje, bodisi tako, da uporabljajo naravna bogastva svoje dežele za industrijsko proizvodnjo, potem pa dajejo svoje izdelke drugim v zameno za hrano in druge potrebščine. Kljub temu, da so te dežele gosto naseljene in je splošni življenjski standard njihovega prebivalstva razmeroma visok, jim ni treba posebej skrbeti, kako bodo preživljale svoje prebivalstvo. Na drugi strani pa so dežele, po površini včasih veliko večje od prej omenjenih, ki pa so veliko redkeje naseljene in je večji del njihovega prebivalstva prisiljen živeti na meji

pomanjkanja ali celo lakote. Dejanske prirodne ali pa trenutne gospodarske ramere preprečujejo prebivalstvu, da bi si, morda celo kljub mnogo večjemu trudu kot v prej omenjenih deželah, zagotovilo vsaj najosnovnejše potrebščine za življenje.

Poučen primer za to je Brazilija. Analiza poglavitnih dejstev, ki so privedla do sedanjega prehranbenega stanja v Braziliji, ki je marsikje pomanjkljivo, kaže, da so pri tem delovali bolj socialni in kulturni, kot pa prirodno geografski vzroki. Če bi Brazilija izrabila vse svoje prirodne možnosti, bi lahko preživljala dvakrat toliko in še več prebivalstva, kot ga ima sedaj. Vzrok, da so možnosti za preskrbo z živili v Braziliji pomanjkljive in da prehrana ni dovolj izdatna, je tudi v tem, ker dežela zaradi svoje socialnoekonomske strukture ni znala izrabiti prirodno geografskih možnosti, marveč je večkrat delovala celo v nasprotnem smislu. Brazilija je dežela polkolonialnega tipa z napol fevdalnim poljedelstvom, ki temelji na zaostalem načinu obdelovanja in se večinoma nagiblje k monokulturam. Na ta način njena poljedelska proizvodnja še daleč ne zadovoljuje potreb prebivalstva. V Braziliji je velika večina zemljiške posesti v rokah manjšine. Po štetju leta 1940 je bilo samo 1.900.000 zemljiških posestnikov. To

stanje je že samo po sebi katastrofalno. Še huje pa je, ker so skoraj vsa posestva v bližini potrošniških središč in prometnih zvez v rokah neznatne manjšine, kakih sto tisoč oseb.

Podatki štetja leta 1940 jasno kažejo napol kolo-
nialni značaj brazilskega gospodarstva. Na deželi
živi 68,39 % brazilskega prebivalstva. Če posta-
vimo, da ima vsak lastnik samo eno posestvo, (v
resnici je dosti takih, ki jih imajo po več) sledi
iz tega, da ima svoja posestva samo 20,8 % ljudi,
ki delajo v poljedelstvu in živinoreji. Od vseh
prebivalcev, ki živijo na deželi, pa je zemljiških
lastnikov samo 6,7 %, od vseh prebivalcev Bra-
zilije pa celo samo 4,6 %. Skupna površina kmečkih
posestev znaša samo 23,2 % celotne površine Bra-
zilije, kar pomeni, da velik del Brazilije sploh
še ni naseljen.

Slabega stanja glede prehrane v Braziliji pa so
krive še različne druge okolnosti. Prevoz živil od
proizvodnih področij k področjem potrošnje je zelo
težak. Poglavitno oviro za to predstavlja pomanj-
kanje cest in prometnih sredstev, ki bi bila tehnič-
no opremljena za prevoz pokvarljivih živil. Pa tudi
dejstvo, da 2/3 živil pridelujejo v južnih državah
Brazilije, ima v tem pogledu neugodne posledice.

* * *

Le redki avtorji so skušali določiti optimum
naseljenosti za posamezno deželo. Pa tudi te ce-
nitve so bolj izraz njihovega osebnega mnenja,
kot pa da bi imele za osnovo kakšne objektivne
razloge. Teorija o optimizmu naseljenosti bi se
dala dobro uporabiti samo za dežele, ki živijo po-
polnoma avtarkično, to se pravi, da so gospodarsko
popolnoma odrezane od ostalega sveta. Prav po-
sebnost težko, da, nemogoče je določiti optimum
naseljenosti za obsežna področja sveta. Prirodni
virih teh področij se namreč dajo določiti le s hipo-
tetičnimi cenitvami, ki pa so za take obširne po-
krajine večinoma brez realne osnove. Poleg tega
bi morali upoštevati bodoči gospodarski in socialni,
tehnični in kulturni razvoj v toku časa, za katerega
v konkretnem primeru gre. Skratka, predvidevati
bi morali vsaj v grobih obrisih bodoče dogajanje
in bodoče odnose v družbi. Le v tem primeru bi
bila ideja o optimizmu naseljenosti sprejemljiva.

Po tem, ali je število prebivalstva kje še pod
optimom naseljenosti ali pa ga je že preseglo, se
dežele in kontinenti ne dajo razdeliti v dve kate-
goriji. Iz teorije o optimu naseljenosti bi sledilo:
Če hočemo prebivalstvo neke dežele, ki se težko
preživlja in je na nizki stopnji izobrazbe in načina
proizvodnje, prilagoditi razpoložljivim prirodnim
možnostim, moramo zmanjšati njegovo število. V
resnici pa je tak sklep napačen. Zakaj, če se pre-
bivalstvo iste dežele navadi bolj racionalno izrab-
ljati prirodne vire, lahko zviša svoj življenjski
standard, ne da bi se skršilo po številu. Nasprotno
pa, če se število prebivalstva zmanjša, ne da bi
se istočasno izboljšala izobrazba in način proiz-
vodnje, se njegova življenjska raven nič ne iz-
boljša marveč trpi še nadalje revščino. Ideja pre-
obljudenosti je v mnogih primerih le predsodek,
ki brani ljudem, da bi izvedli resnično potrebne

reformne, medtem ko samo zmanjšanje števila pre-
bivalstva ne more dati zaželenih rezultatov.

* * *

Na evrazijskem kontinentu je več kot 3/4 prebi-
valstva sveta. Že samo v Evropi živi skoraj ena
četrtnina vseh ljudi na Zemlji. Po Malthusovih
predvidevanjih na evrazijskem kontinentu sploh
ne bi bilo prostora za toliko ljudi. Saj je že tedaj
menil, da je Evrazija naseljena skoraj do skrajnih
možnosti. Kar se tiče evropskih dežel, bi se tolik-
šen porast prebivalstva dal še nekako razložiti.
Evropa je namreč lahko uvažala živila iz preko-
morskih dežel. Toda kako je mogla Azija, ki ni
za to imela skoraj nobene možnosti, preživeti dva
in pol krat več prebivalstva, kot ga je imela v
Malthusovi dobi?

V očitnem nasprotju z Malthusovo teorijo lahko
ugotovimo, da so velika področja zemeljske po-
vršine še daleč od tega, ko bi pri sedanjih možno-
stih ne mogla več preživljati svojega prebivalstva.
Ni se nam treba truditi, da najdemo še skoraj
neraziskane pokrajine, ki bi jih intenzivna kolo-
nizacija mogla dvigniti v vseh ozirih in na njih
omogočiti preživljanje novim deset in stotisočem,
često milijonom ljudi.

Materialne, gospodarske in politične ovire ter
razni drugi vzroki preprečujejo, da bi imeli vsi
ljudje enako prost dostop do prirodnih virov sveta.
Enake in podobne ovire preprečujejo, da se ljudje
ne morejo svobodno seliti, kar bi privedlo do boljše
razporeditve prebivalstva, kakršna bi ustrezala
prirodnim bogastvom različnih dežel. Zaradi tega
so na eni strani dežele, katerih prebivalstvo znaša
samo desetino tega, kolikor ljudi bi lahko tam
živelo; na drugi strani pa so dežele, kjer se število
prebivalstva bliža že skrajnim mejam. Vendar je
število te vrste dežel v zadnjem poldrugem sto-
letju kljub naraščanju prebivalstva očitno naza-
dovalo. Pa tudi ne glede na to je število izrazito
preobljudenih dežel manjše, kot se na splošno
domneva. Še najprej pridejo do sklepa, da je neka
dežela preobljudena, avtorji, ki dežele, ki jo pro-
učujejo, ne poznajo dovolj dobro, medtem ko so
avtorji, ki deželo zares temeljito poznajo, glede
tega veliko bolj previdni.

Dežela, ki bi jih domačini sami imeli za preob-
ljudene, je zelo malo. Zato se različne cenitve o
preobljudenosti posameznih dežel zelo razlikujejo
med seboj. Tako na primer trdijo eni, da je Indo-
kina dosegla glede na svojo površino največjo mož-
no obljudenost. Drugi pa jo uvrščajo s Siamom,
Burmo, Malajo, Filipini in Indonezijo med dežele,
ki bi še več desetletij z lahkoto preživljale svoje
hitro naraščajoče prebivalstvo. Nasproti tem de-
želam pa postavljajo Kitajsko in predvsem Indijo,
kjer naj bi bila skoraj vsa orna zemlja obdelana.

Pomanjkanje živil v Indiji lahko pripisujemo
vsaj deloma izgubi produktivnih površin na severu,
ki sedaj pripadajo Pakistanu. Od tu je namreč
prišlo v Indijo letno okoli 1 milijon ton žita. Prav
tako sedaj ne uvažajo več iz Burme riža, ki je
precej pripomogel k izboljšanju prehrane v Indiji.
Vzporedno pa se krči tudi delež obsejane površine,
ki odpade na enega prebivalca. Zaradi tega je da-

našnja prehrana nezadovoljiva, daje premalo kalorij in vsebuje premalo maščob, živalskih beljakovin, vitaminov in rudninskih snovi.

Površina neobdelane zemlje znaša približno 70 odstotkov obdelane površine. Del te zemlje bi lahko še obdelali, če bi tega ne ovirale težave v zvezi z malarijo. Od 360 milijonov ljudi jih namreč živi okrog 200 milijonov v pokrajinah, ki jih malarija močno ogroža. V prejšnjih časih je približno polovica od teh ljudi zbolela vsako leto na malariji. V lačni deželi je težko gledati, kako opuščajo namakalno zemljo, pa je to na drugi strani vendarle razumljivo, ker se takoj, ko začne namakati, pojavi malarija. Brez namakanja pa v Indiji poljedelstvo marsikje niti ni mogoče. Drugje zopet ostane najboljša zemlja neobdelana, ker zaradi malarije ljudje tam praktično sploh ne morejo prebivati. Odkar so začeli uporabljati proti malariji DDT, se razmere glede tega močno izboljšujejo.

Delajo predvsem na to, da bi povečali hektarski donos na posestvih riotov (indijskih kmetov), kjer so pridelki veliko manjši kot pa na poskusnih postajah. Hkrati skušajo uvesti izdatnejše namakanje, boljše gnojenje, pametnejši način obdelovanja in uporabljati samo semena boljših rastlinskih vrst. Indija je izdelala načrt za povečanje proizvodnje žitaric. Od leta 1951/52 dalje naj bi se letni pridelek teh povečal za 3 milijone ton.

Če bi indijski kmetje porabili živalski gnoj za gnojenje namesto, da ga uporabijo za kurivo, bi s tem zelo povečali rodovitnost polj. Indijski poljedelski strokovnjaki so mnenja, da bi Indija lahko sama preživljala svoje prebivalstvo, če bi v polni meri izkoristili moderni način obdelovanja in nove obdelovalne površine. Kjer so to že uvedli, se je hektarski donos zvišal za 60% do 400%. Cenijo, da bi Indija v celoti morala zvišati proizvodnjo hrane za 10%, da bi se lahko preživljala. Istočasno pa so nekateri indijski demografi mnenja, da bi z boljšo izrabo zemlje, z boljšimi obdelovalnimi metodami in umetnim namakanjem Indija lahko preživljala dvojno število prebivalstva, kot ga ima sedaj.

V evropskih poljedelskih državah gre 50 do 60% delavčevih dohodkov za vsakdanjo prekrano. V Aziji je to odstotek še veliko višji. Možnost za izboljšanje načina prehrane, bodisi po kakovosti, bodisi po količini pa je prav od tega odvisna. Če gre 80 do 90% dohodkov večine ljudi za nakup najnujnejših živil, kot velja to za večji del Azije, je nujno treba ali zvišati ljudem dohodke ali pa znižati cene živilom in poučiti ljudi o racionalnejši izbiri in pripravi živil. Rešitev tega problema v Aziji pa bo mogoča le z mednarodnim sodelovanjem.

Posebnosti vprašanja prehrane v Aziji, zlasti na Daljnem vzhodu, so posledice razlike med lastnostmi rastlinskih in živalskih maščob. Prva bolezen avitaminoze, ki so jo opazili, je beri-beri. To je tipično azijska bolezen. Odkar vedo, kako se da ta bolezen preprečiti, so v večini azijskih dežel storili za to vse potrebne ukrepe. Nazpogosteje se ta bolezen pojavi v sporadični obliki. Med polje-

delskim prebivalstvom beri-beri nikoli ni bil pogost.

Da se cenitve o številu prebivalstva, ki bi v teh deželah lahko živelo, tako močno razlikujejo, je najbrž krivo, ker so napačno tolmačili izredno nizki življenjski standard narodov Daljnega vzhoda. Nedohranjenost prebivalstva namreč ni vedno že sama po sebi dokaz preobljudenosti. Često je samo znak pomanjkljivosti obstoječega socialno-ekonomskega reda v deželi.

* * *

Pri obravnavanju optimalne naseljenosti moramo posebej paziti na to, da je najprimernejša aritmetična gostota prebivalstva močno odvisna od načina življenja in stopnje civilizacije določenega prebivalstva. Enemu načina življenja ustreza neki določen optimum, drugemu pa spet neki drugi optimum naseljenosti. V obširnih afriških savanah južno od Sahare žive pastirski nomadi, pri katerih povprečna gostota prebivalstva ne presega 4 prebivalce na km². Brž ko bi se tam naselili poljedelski koloni, bi se gostota prebivalstva povečala in nastal bi drug optimum naseljenosti. Seveda bi na ta način nastal popoln preobrat v afriškem gospodarstvu. Dve različni civilizaciji lahko torej ustvarita v eni in isti deželi povsem različne pogoje za optimalno naseljenost. V istih pokrajinah, kjer je nekoč živelo nekaj sto tisoč Indijancev, živi sedaj več kot 70 milijonov belcev.

Zdi se, da je treba, ko gre za znake preobljudenosti, posebej razlikovati med poljedelskimi in industrijskimi deželami. Za poljedelsko prebivalstvo je marsikje kriterij preobljudenosti velikost kmečkih posestev. V nekaterih deželah povzročajo premajhna posestva velike gospodarske neugodnosti, medtem ko daje drugod ravno intenzivna razdelitev zelje razmeroma velikemu številu prebivalstva možnost preživljanja. Glede industrijskih dežel pa je še težje zanesljivo ugotoviti stanje in vzroke preobljudenosti. Včasih se, na primer, pojavi mnenje, da je dežela, kjer vlada dolgotrajna brezposelnost, preobljudena in torej nezmožna, da bi prehranila svoje prebivalstvo. Tako je bilo na primer v letih 1929—33 med veliko svetovno gospodarsko krizo v Evropi in ZDA. V ZDA, kjer je znašala gostota prebivalstva samo 20 oseb na km², bi lahko pripisali poglavitne vzroke brezposelnosti tamkajšnjemu gospodarskemu sistemu in z njim zvezani pretirani koncentraciji prebivalstva v industriji. V Evropi pa je bila brezposelnost skoraj izključno posledica gospodarske depresije. Znak trenutne ali stalne preobljudenosti je tudi izseljevanje. Ne manjka tudi primerov, ko imajo posamezne dežele velike presežke živil, pa kljub temu prevladuje med najrevnejšimi sloji njihovega prebivalstva kronična nedohranjenost. V takih primerih bi enakomernejša razporeditev narodnega dohodka med različnimi kategorijami potrošnikov omogočila, da bi nihče od njih ne živel v pomanjkanju.

Tudi v najrazvitejših deželah predstavlja nedostopna prehrana nekaterih skupin prebivalstva resen problem. V Angliji, na primer, so ugotovili, da si 10% prebivalstva z najnižjimi dohodki ne more

privoščiti v zadostni meri vseh potrebnih živil. Prehrana naslednjih 20% prebivalstva je bila zadovoljiva le, kar se tiče beljakovin in maščob. Nadaljnih 20% prebivalstva je dobilo v hrani dovolj kalorij, beljakovin in maščob, premalo pa rudinskih snovi in vitaminov. Naslednjih 20% prebivalstva je imelo v prehrani dovolj železa, fosforja in vitaminov, najbrž pa premalo kalcija. Prehrana naslednjih 20% prebivalstva po dohodkih je vsebovala dovolj vseh potrebnih snovi, razen morda kalcija. Prehrana 10% prebivalstva z najvišjimi dohodki pa je v vseh primerih presegala normalne potrebe.

Celo v deželah, ki so po splošnem mnenju tipično preobljudene, je možnost, da se njihova proizvodnja prilagodi potrebam prebivalstva, večja, kot navadno mislijo. Egipt, na primer, spada brez dvoma med dežele, kjer se gostota prebivalstva že bliža skrajnosti. Kljub temu pa pridelujejo v Egiptu skoraj na $\frac{1}{4}$ obdelovalne zemlje bombaž za izvoz. Medtem ko ima 0,5% zemljiških posestnikov več kot $\frac{1}{3}$ obdelovalne zemlje, je pripada 70% posestnikom, od katerih ima vsak manj od $\frac{1}{2}$ ha, le 12%. To je tem huje, ker se denar, ki ga dobe za izvoženi bombaž, nikdar ni porabil za olajšanje podhranjenosti egiptskega felaha. Podhranjenost v Egiptu je torej v mnogo večji meri posledica napačne gospodarske in socialne ureditve, kot pa izraz dejanske preobljudenosti.

Le malo je dežel, ki bi glede na možnost izrabe zemljišča že dosegle maksimalno obljudenost. Skrajne meje za naraščanje prebivalstva v različnih delih sveta so seveda zelo različne. Vsekakor moramo, če hočemo populacijski in prehranski položaj določene dežele ali kontinenta primerno oceniti, preiti od statičnega obravnavanja pojavov k dinamičnemu, pri čemer pa moramo prav posebno upoštevati, da se s ritom naraščanja prebivalstva v različnih delih sveta zelo razlikuje.

Iz vsega povedanega sledi, da se dá o preobljudenosti in o optimalni naseljenosti govoriti prav za prav le, če pri tem ne upoštevamo možnosti razvoja in napredka. Za vsako deželo, ki jo imamo za preobljudeno, velja to le v obstoječih gospodarskih, socialnih in kulturnih razmerah. Če pa naj bi ista dežela v vseh ozirih napredovala, da bi se življenjski standard v njej zvišal, utegne biti prav prerodka naseljenost eden pglavitnih vzrokov, ki bi ta razvoj zavrl. Vzemimo za vzgled samo promet! V redko naseljeni deželi se izgradnja prometne mreže ne izplača, ker se stroški ne obrestujejo. Zaradi tega ostane v taki deželi znaten del prebivalstva odrezan od sveta in prisiljen k avtarkičnemu gospodarstvu. Ob dobrih prometnih sredstvih pa bi svoje pridelke lahko prodali in v zameno zanje dobili druge dobrine, katerih prej niso bili deležni (n. pr. nekateri predeli Kanade, Brazilije itd.). Za napravo in vzdrževanje primerne prometne mreže bi bila potrebna gostejša naselitev, in šele po izpolnitve tega pogoja, bi se splošni življenjski standard lahko dvignil nad dosedanje stopnjo.

Zaradi tega je treba razlikovati dve vrsti preobljudenosti: relativno, ki je samo začasna, ker je

pač le posledica določenih gospodarskih, prirodnih in socialnih razmer, pa absolutno, ki presega optimalno mero naseljenosti. Medtem ko se da relativna preobljudenost v konkretnem primeru kolikor toliko zanesljivo ugotoviti, je o absolutni preobljudenosti neke dežele danes prav za prav nemogoče govoriti, ker mnogo premalo vemo, kakšne možnosti za preživljanje ljudi nam bo znanost v bodoče še odkrila.

* * *

Cenijo, da se je svetovno prebivalstvo od leta 1940 do 1950 povečalo za 230 milijonov. V razdobju 1950 do 2000 pa bo verjetno naraslo za nadaljnih 850 milijonov in tako doseglo v letu 2000 približno 3250 milijonov. Podrobnejše podatke o tem vidimo v naslednji tabeli:

Naraščanje števila prebivalstva v milijonih (Woytinsky str. 259).

	1940 do 1950	1950 do 2000 (verjetni porast)
Svet	230	850
Severna Amerika	23	54
Srednja in Južna Amerika	32	118
Evropa razen SZ*	—6	44
SZ*	21	67
Azija razen SZ	118	478
Afrika	40	82
Avstralija	2	7

* 25 milijonov prebivalstva v deželah, ki jih je po drugi svetovni vojni dobila SZ, je tukaj dodanih SZ. Če bi jih šteli k Evropi, bi ta imela porast prebivalstva, SZ pa padec.

Od skupnega porasta svetovnega prebivalstva za 850 milijonov v dobi 1950 do 2000, bi okoli 300 milijonov odpadlo na sorazmerno redno naseljene pokrajine, kjer so še znatna naravna bogastva neizrabljena. Te dežele so: Amerika, SZ, Afrika in Avstralija. V Evropi, in posebej še v Aziji, se bo del priraslega prebivalstva verjetno preselil v redkeje naseljene pokrajine na istem kontinentu. Ostanek, morda kakšnih 400 milijonov ljudi, pa se bo moral nastaniti v pokrajinah, ki so že sedaj gosto naseljene.

Po teh računih bo torej svetovno prebivalstvo v dobi 1950 do 2000 naraslo za okoli 35%, medtem ko se je v dobi 1900 do 1950 namnožilo za 50%. V drugi polovici tega stoletja bo letni prirastek prebivalstva približno 0,6%. Povečati svetovno proizvodnjo hrane sorazmerno s prirastkom prebivalstva bi ne bilo tako težko. Prava težava je v tem, da bi bilo treba poleg tega dvigniti sedanji nivo prehrane na zadovoljivo stopnjo, kakršna bi ustrezala sodobnim prehrabenim načelom. Da bi dosegli ta cilj pa bi morali poljedelsko in industrijsko proizvodnjo živil še mnogo bolj povečati.

Velika ovira za napredek proizvodnje živil je slaba kupna moč v nerazvitih deželah. Ta ima namreč za posledico, da kmet ne more svojih pridelkov primerno prodati, zlasti pa, da si ne more nabaviti potrebne tehnične opreme, umetnih gnojil itd., ki jih za uspešno kmetovanje nujno potrebuje. Tudi kolebanje cen poljedelskih proizvodov in tem zvezana negotovost glede pričakova-

nega gospodarskega uspeha predstavlja važno oviro za napredek poljedelske proizvodnje in odpravo pomanjkljivosti v prehrani.

Vprašanje prehrane v raznih deželah je realno in pereče ter zahteva nujno rešitev. V vseh deželah, kjer obstoje o tem podrobnejši podatki, so ugotovili, da si precejšen del prebivalstva iz najrazličnejših vzrokov ne more nabaviti dovolj živil, ki o njih moderna znanost misli, da so za zdravje in sposobnost za delo potrebna. To ne velja samo za primere, kjer je prehrana tako pomanjkljiva, da ima za posledico avitaminozne bolezni. Tudi marsikje, kjer se nedohranjenost ne pojavlja v tako izraziti obliki, prehrana še nikakor ni zadovoljiva. Milijoni ljudi v vseh delih sveta niso v dovoljni meri deležni zdravja in zmožnosti za delo prav zato, ker niso primerno hranjeni. Škoda, ki jo povzroča slaba prehrana, bodisi zaradi bolezni in slabšega zdravja ljudi, bodisi zaradi slabšega delovnega učinka in stroškov, ki jih povzroča delo za odstranitev škodljivih posledic slabe prehrane, je neprecenljiva. Stroški za izboljšanje prehrane (stroški vzgoje in propagande, znižanje cen živilom, socialni ukrepi itd.) bi bili v primeri s škodo, ki jo povzroča slaba prehrana, minimalni.

Vprašanje prehrane na svetu torej ni preprost problem, ki bi ga lahko rešili, na primer, samo s tem, da bi izboljšali tehniko proizvodnje. To vprašanje je prav tako gospodarsko, kot socialno in posebej še vzgojeslovno. Pri reševanju tega problema je prizadeta vsa organizacija človeške družbe v vseh svojih oblikah, bodisi da gre za proizvodnjo in razporejanje življenjskih potrebščin, bodisi da gre za borbo proti naravnim oviram za izboljšanje prehranbenih razmer.

Literatura:

1. George B. Cressey: Land for 2,4 billion neighbors, august 13, 1952, Washington.
2. W. S. Woytinsky and E. S. Woytinsky: World population and production, trends and outlook; The twentieth century fund, New York 1953.

3. Josué de Castro: Géographie de la faim, Paris 1949.

4. Memo. FAO, july 1953. Vol. 2. N° 7: T. A. Helps solve world food problem.

5. Les hommes et leur nourriture; André Mayer: Alimentation, population et progrès social; Publié sous les auspices de l'Unesco; Paris 1950, str. 5, 22, '23.

6. Les hommes et leur nourriture; Alva Myrdal-Paul Vincent: Sommes nous trop nombreux? Publié sous les auspices de l'Unesco; Paris 1950.

7. Annales de géographie; A. Demangeon: La question du surpeuplement, N° 226—XLVIIe année, 15 Mars 1938.

8. P. Vidal de la Blache: Principes de Géographie humaine; publié d'après les manuscrits de l'auteur, par Emanuel de Martonne, Paris 1922.

9. Land for Tomorrow, the underdeveloped world by Dudley Stamp, Bloomington 1952.

10. FAO Nutritional studies: Calorie requirements, Washington 1950.

11. United Nations: department of economic affairs: Economic Report—Salient features of the world economic situation 1945—1947; Lake Success, january 1948, New York.

12. Alimentation. Rapport définitif du Comité mixte de la Société des Nations: L'Alimentation dans ses rapports avec l'hygiène, l'agriculture et la politique économique, Genève, le 14 août 1937.

13. Les hommes et leur nourriture; Aldous Huxley: La double crise; John Russel: Pour sortir de l'impasse — Le problème de l'Inde, str. 44.

14. E. John Russel: »India's peoples and their food«; Geography 1952/3.

15. United Nations Review, december 1954, Volume 1, Number 6; Rajkumari Amrit Kaur: Real hope for tens of millions, str. 8.

16. Report of the Council of FAO, thirteenth session, fourteenth session, 12—16 november 1951, 7 december, 1951.

Darko Radinja:

Industrija nafte v Romuniji

Romunija, za Sovjetsko zvezo drugi evropski producent nafte, je v letu 1936 dosegla četrto mesto na svetu. Odtlej je črpanje nafte v Romuniji vedno bolj nazadovalo in ob koncu druge svetovne vojne zdrknilo na najnižjo stopnjo. Povojna doba je prinesla v ta podkarpatska naftna polja velik preobrat, črpanje nafte se je od leta do leta stopnjevalo, produkcija stalno narašča in je dosegla 1954. leta proizvodnjo, ki je večja kot kdajkoli. Ta vzpon dokazujejo tudi naslednje številke:

Leta 1936	—	8,704.000 ton
1937	—	7,153.000 ton
1939	—	6,240.000 ton
1940	—	5,900.000 ton
1941	—	5,453.000 ton

1943	—	5,273.000 ton
1944	—	3,505.000 ton
1948	—	3,900.000 ton
1949	—	4,250.000 ton
1950	—	5,460.000 ton
1951	—	6,600.000 ton
1952	—	8,200.000 ton
1953	—	9,300.000 ton
1954	—	9,670.000 ton

Skušajmo nekoliko osvetliti vzroke kolebanja te produkcije, zlasti predvžno nazadovanje in novi dvig produkcije v povojni dobi.

Brez dvoma so v tem kolebanju produkcije nafte v Romuniji zrcalijo nekatere splošne politično-go-